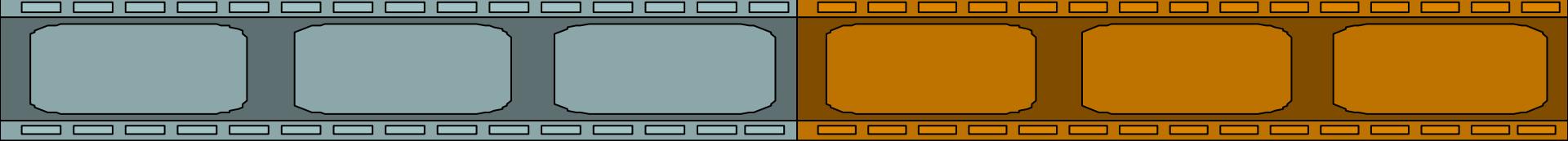

Poruke odraslih i djetetov atribucijski stil

Mirjana Milanović, prof.

*Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu –
središte u Petrinji*

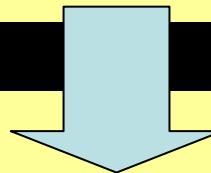
Atribucijski stil
način je na koji
osoba
objašnjava
uzroke
određenih
pojava, ugodnih
i neugodnih
događaja,
ponašanja

Predstavlja relativno
stabilni obrazac
objašnjavanja ishoda

razvija se u djetinjstvu
i postaje, ukoliko nema
izravne intervencije,
doživotan.

Ovaj karakteristični stil objašnjavanja obilježava pojedinca kao osobu koja događaje u vlastitom životu interpretira:

- dominantno pozitivno (optimizam) ili dominantno negativno (pesimizam)
  - kao trajne ili kao promjenjive
  - specifično ili općenito
  - kao rezultat vlastitog djelovanja ili vanjskih okolnosti

- Tko sam ja
- Što mogu, što ne želim niti pokušati
- Kako utječem na druge
- Tko je kriv, a tko zaslužan

Glup sam za
matematiku

Ja sam
kukavica

Ne želim
čitati jer
čitam sporo

Baš sam
neuredan

Ako dobijem
jedan bolje
da me nema

Dobila sam
peticu jer su
zadaci bili
lagani

~~DIJETE~~

Odakle im to?

Što je tu dobro za dijete?

**Marko nemoj
se bojati**

Nije ni meni
matematika
išla najbolje

**Čitaš kao da
spavaš**

Ako se to još jednom dogodi bolje da te nema!

**Smrdiš od
ljenosti**

**Boli me glava
od vas**

**Kako ti to
nije jasno!**

Što je tu dobro za dijete?

Što ustvari radimo?

Kritiziramo dijete

Ne odobravamo ponašanje

Etiketiramo dijete

Potencijalnu manu pretvaramo u vrlinu

Zabranjujemo strah,
ljutnju, tugu

Zanimamo se za djetetov osjećaj
Pitamo “koliko”, “što”, “kada”

Propisujemo sve što je dobro

Potičemo samoinicijativu u odnosu na dobra djela, korisne poslove

Pritom se ponašamo kao da

Nemamo izbora

su djeca u svojoj
biti loša, a mi
smo tu da ih
popravimo

su djeca odgovorna za to:

- kako se osjećamo
- kako se prema njima
ponašamo
- što im govorimo

te smo zaslužni za
njihove uspjehe

Što je istina?

Imamo izbora

Svako dijete želi biti prihvaćeno i uspješno, a mi smo tu da ih

Odgovorni smo za to:

- kako se osjećamo
- kako se prema djetetu ponašamo
- što mu govorimo

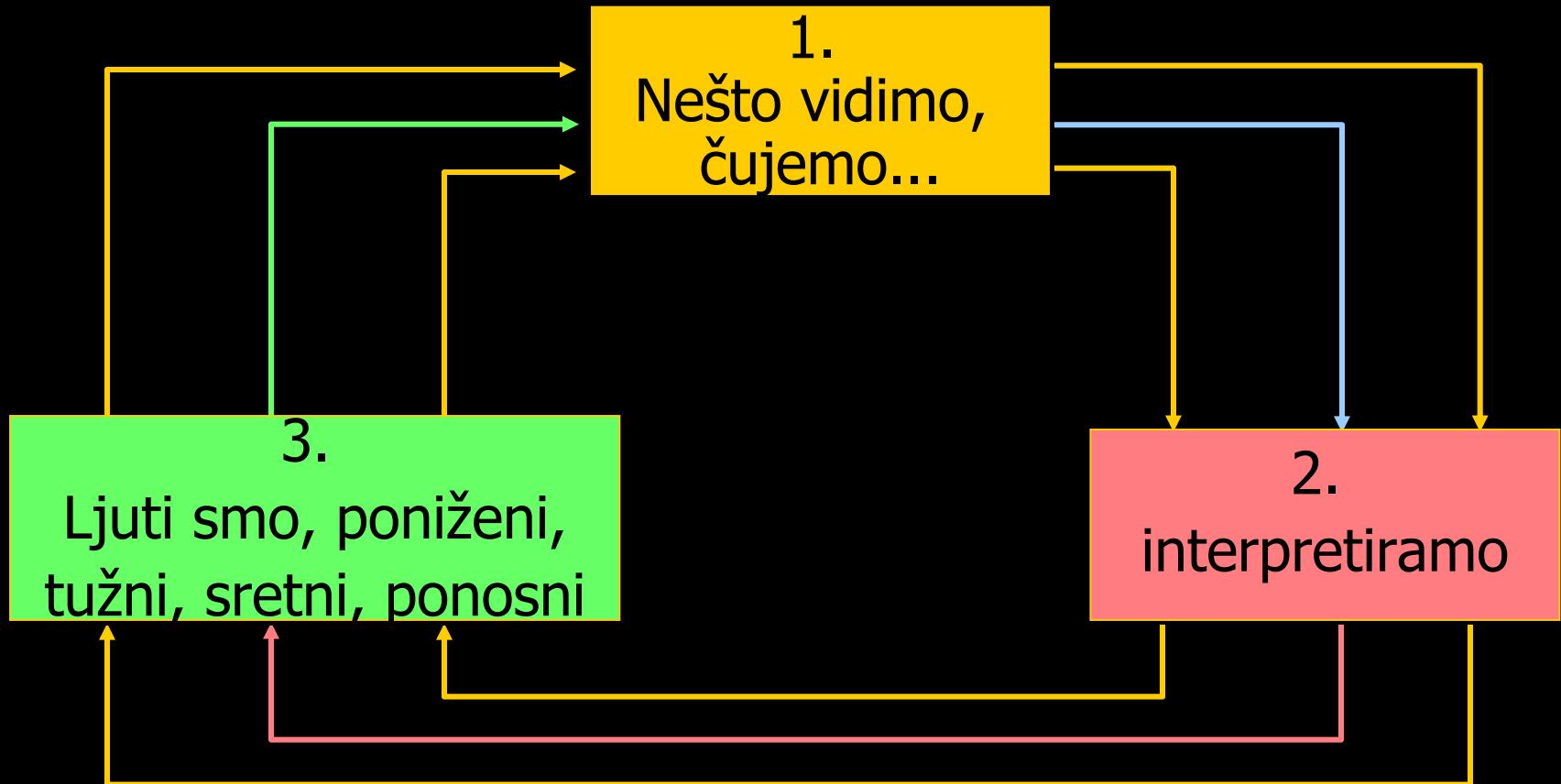
Podržavamo u dobrom, ohrabrujemo u samostalnosti i učimo o odgovornosti

Ako preuzmemo odgovornost za vlastite
osjećaje, a time i za emocionalna
ponašanja

BIT ĆEMO MODEL

i dijete ćemo poučiti da je odgovorno za ono
što se s njime zbiva

Ne izaziva osjećaje ono što zamijetimo nego način na koji zamijećeno interpretiramo:

U pravilu nismo osobito vješti razlučiti u sebi ta tri zbivanja
Ona se stapaju u proizvod unutarnje zbrke

Kako bi se zbrka razjasnila dobro je biti svjestan unutarnjeg trojnog koraka

Ovo su najvažniji elementi “kotača svijesti”

nije uvijek potrebno niti prirodno komunicirati na ovaj način, ali je važno biti svjestan što se u nama zbiva

Vidim da ti je bilježnica prljava

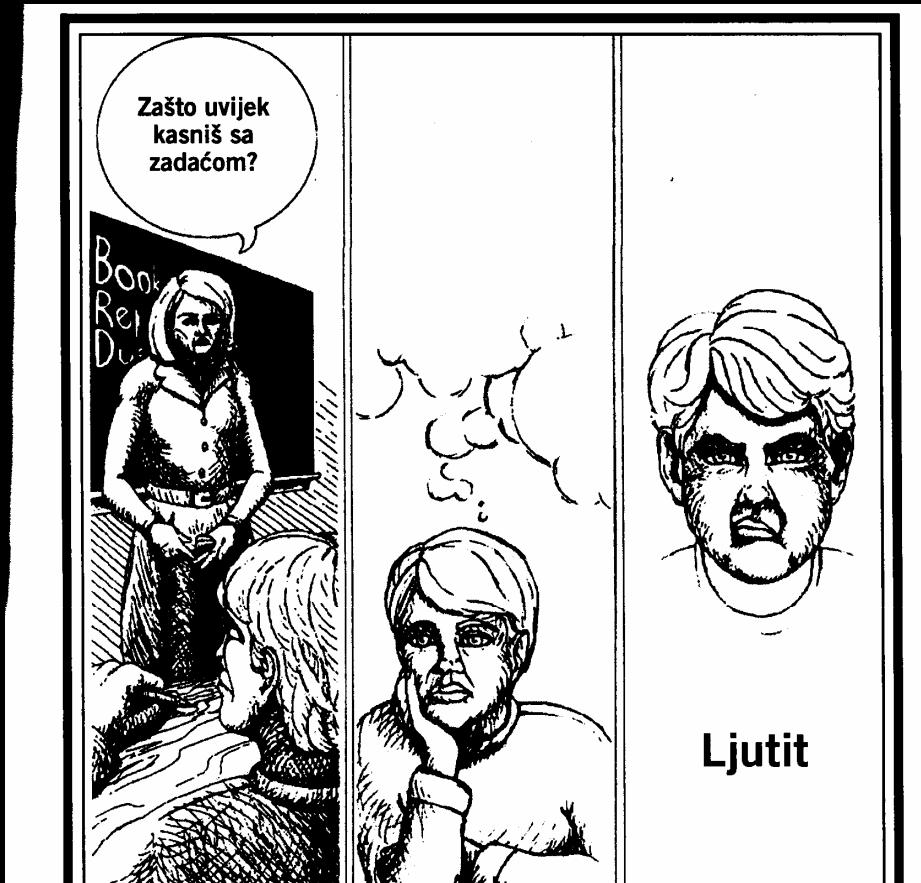

Pada mi na pamet da tvoja majka ne brine dovoljno o tebi

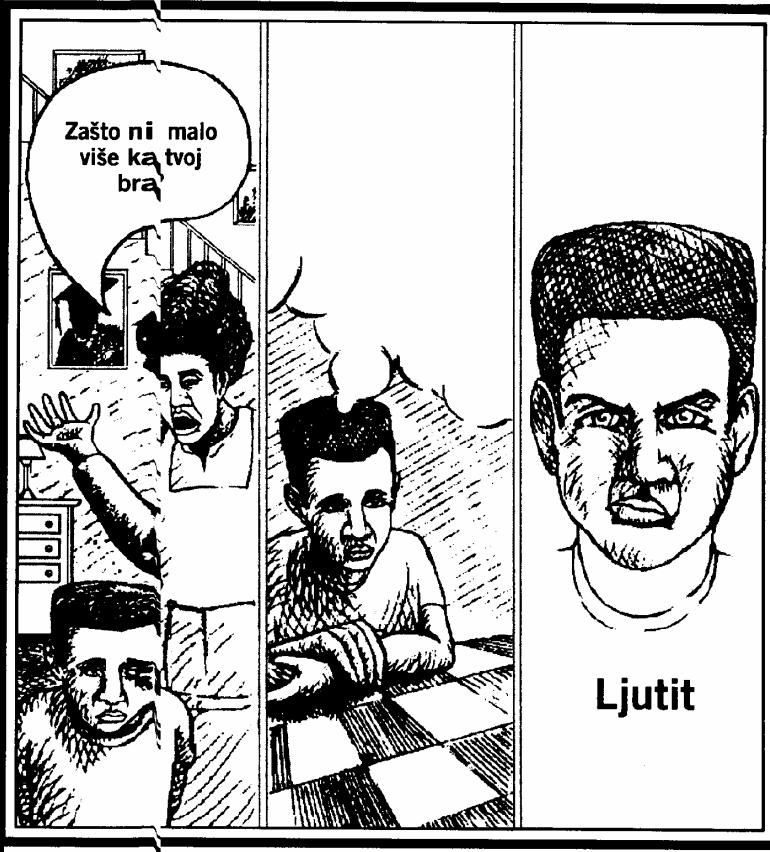

I to me brine, ljuti i rastužuje

Odgovornosti za ono što osjeća, osim modeliranjem, dijete se može poučiti i kroz različite oblike zamišljanja (strip, igra uloga,...), te interesom za djetetove misli u stvarnoj situaciji

Seligman, M.
2005.

Ljutit

OK

Bi li htjela
ići u kino
večeras?

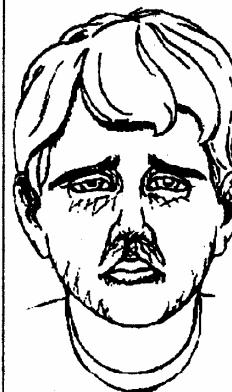

Ne, hvala.

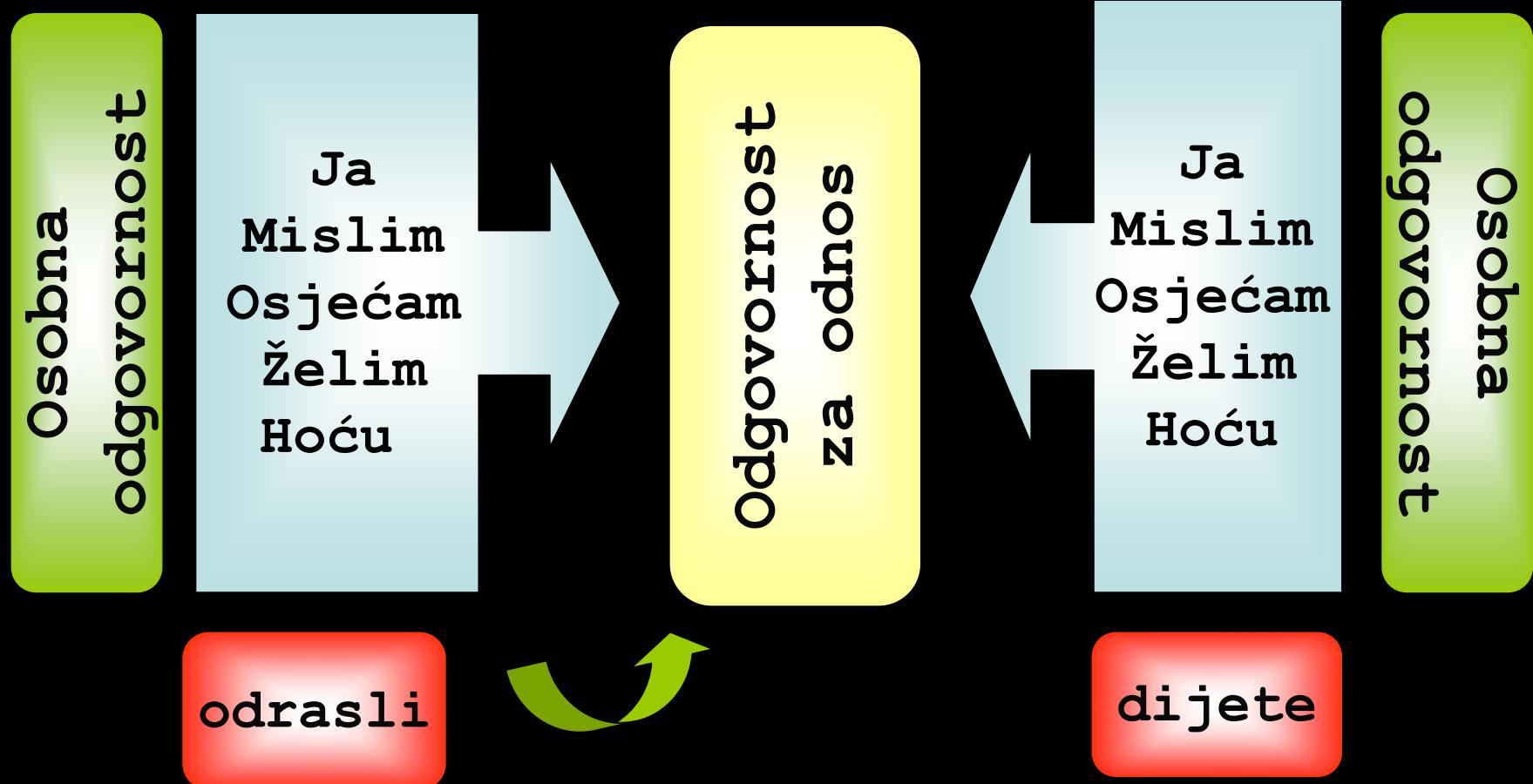
Tužan

Nemoj gubiti
vrijeme, Kepec!

Tužan

Odnos odraslog i djeteta

odrasli ◆.....◆ dijete

- Usredotočen na dijete i njegove potrebe, misli, reakcije
- S jasnim granicama unutar kojih je dovoljno dobro da može vidjeti djetetovo ponašanje i djelovati u skladu s tim
- Ne nameće svoj doživljaj djetetu niti ga preplavljuju djetetove emocije

- Doživljava da ima pravo iskazivati svoje potrebe, misli i osjećaje te da je drugima važno ono što ono treba, misli i osjeća
Ima iskustvo da se odrasla osoba zna postaviti u odnosu na njegove potrebe, misli, osjećaje i ponašanja

Djetetu treba odrasli koji:

- je smiren i kada je dijete npr. ljutito
- tolerira osjećaj, ali ne uvijek i način na koji ga dijete iskazuje
- je spremjan poučiti dijete kako iskazivati svoje misli, potrebe i osjećaje na način koji je usklađen sa situacijom i potrebama drugih

unutarnje◆.....◆vanjsko

samosvijest

samopouzdanje

Samosvijest i samopouzdanje su posve različite vrijednosti i ne mogu se uspoređivati niti nadomjestiti, nego paralelno razvijati.

Ako svoju ljubav izražavamo putem pohvala i pokuda stvaramo ovisnu, izvana upravljanu djecu.

Osjećaj da smo netko i nešto u samom sebi treba biti neovisan o onome što možemo, a što ne.

čvrsti unutarnji stup

Samosvijest = doživljaj

netko i nešto u sebi samom

neovisno o tome što znam i mogu

samopouzdanje

Potporej oko osobe

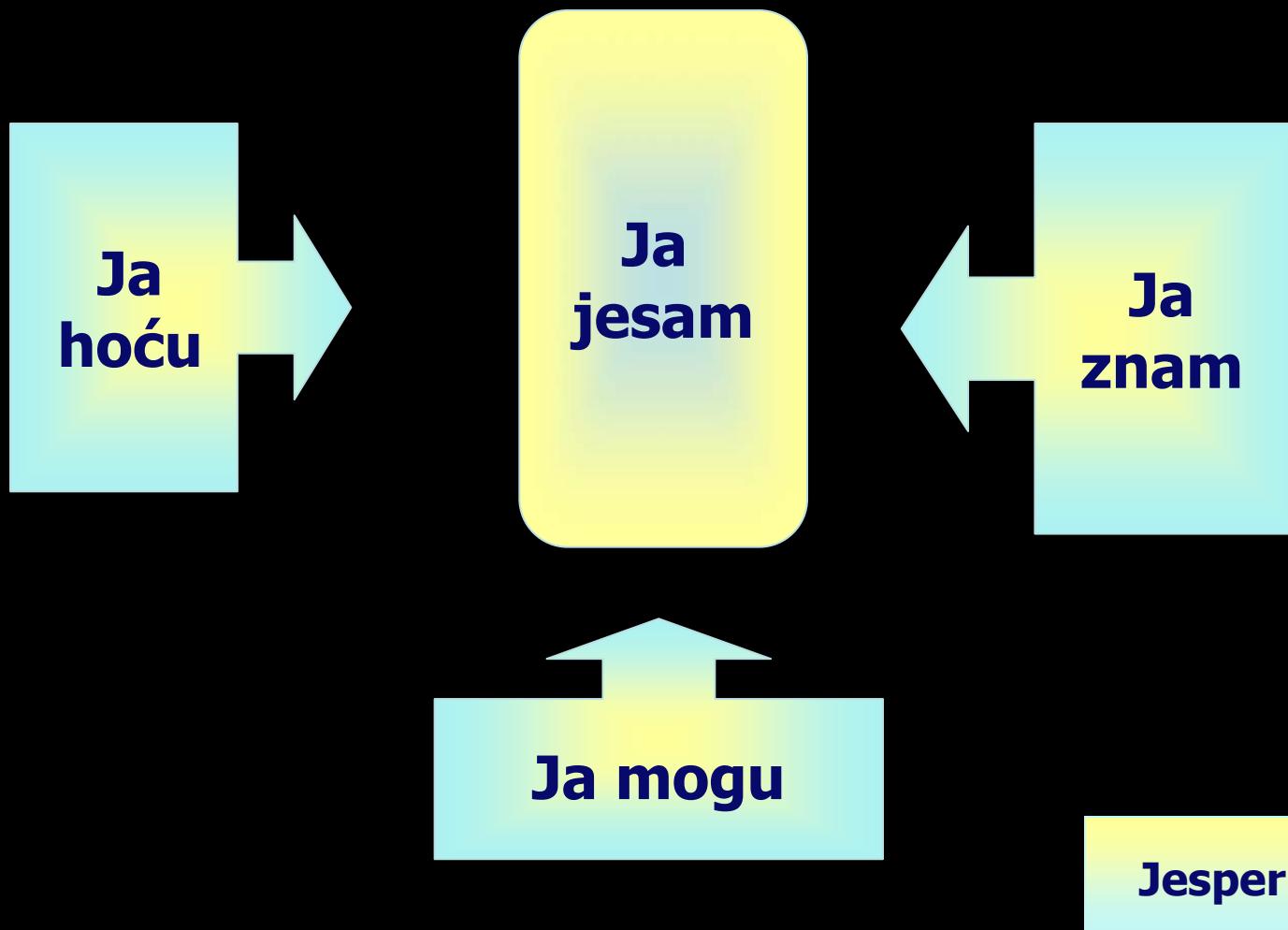
Vrijedim u ...

Sposoban sam za...

uvjerenje

Mogu ovladati...

Odnos samosvijesti i samopouzdanja

samopouzdanje

- Razvijati samopouzdanje možemo u konkretnim životnim situacijama.
- Možemo uvježbavati, hvaliti, bodriti, podupirati, razvijati, kuditi djetetova djela, postupke, izjave – ALI NE DIJETE
- Naše izjave trebaju biti konkretne i orijentirane na izvanjsko – "*Vidim da si tri slova napisala unutar crta, ova dva ti jako prelaze donju crtu, a ovo jedno malo prelazi gornju.*"
- Razvijajući samopouzdanje procjenujemo "vanjsko ruho", a razvijajući samosvijest iskazujemo ljubav suštini djetetova bića

Dijete je dobro, a djela mogu biti loša

Tako pametna djevojčica, a takvu glupost napravila

Tako uredan dječak, a gle mu bilježnicu

- Kontakt očima
- Dodir
- Znatiželja
- Prihvaćanje stanja i osjećaja

imaš se pravo ljutiti, ali ne i baciti olovku

kada ostaviš pernicu na rubu stola ona lako može pasti

Što kada vidimo ponašanje koje može biti mana?

Djeca su ponekad:

- Škrta
- Brbljava
- Lakovjerna
- Neposlušna
- Neprijateljski okrutna
- Ovisna i bespomoćna

Što će biti od njih
ako im ne ukažemo
na to kakvi su?

želimo ih poučiti
kakvi bi trebali biti
za njihovo dobro

Vrijednosni i razvojni kvadrat

neka vrijednost (vrlina, osobina...) može biti konstruktivna samo ako se nalazi u pozitivnoj napetosti (ravnoteži) u odnosu na svoju pozitivnu protuvrijednost

bez te izdržane napetosti vrijednost se svodi na svoj "izopačeni oblik" tj. na svoje obezvrijedjuće pretjerivanje"

Jin-jang odnos prikidan je prikaz jer se gornje vrijednosti uzajamno prožimaju

Friedemann Schulz von Thun, 2002

Vrijednosni i razvojni kvadrat

1. Gornja linija označava odnos pozitivne napetosti među vrlinama
2. Dijagonale označavaju oprečne suprotnosti između vrline i mane
3. Okomite linije označavaju obezvrijedjujuće pretjerivanje
4. Donja veza između nevrijednosti označava put kojim idemo kad želimo izbjegići neku nevrijednost, ali se nemamo snage uzdignuti na razinu vrline

štедljivost

Pozitivni odnos napetosti

darežljivost

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

Oprečne suprotnosti

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

škrrost

“natkompenzacija”

rasipnost

Vrijednosni i razvojni kvadrat

koje su mogućnosti razvojno primjerenog utjecaja na dijete koje je pretjerano oprezno?

odvažnost

Pozitivni odnos napetosti

oprez

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

Bezumna
hrabrost

Oprečne suprotnosti

"natkompenzacija"

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

kukavičluk

Vrijednosni i razvojni kvadrat

koje su mogućnosti razvojno primjerenog utjecaja na dijete koje smatramo neposlušnim?

svojeglavost

Pozitivni odnos napetosti

podvrgavanje

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

Oprečne suprotnosti

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

neposlušnost

“natkompenzacija”

Prilagođenost
uzornog učenika

Vrijednosni kvadrat međuljudske komunikacije

“pravom diplomatu” koji svaku riječ oblikuje kao ukusni mamac kojim će privući ribu njegova proračunata retorika postaje druga narav te njegova stvarna jezgra postaje skrivena ne samo drugima nego i njemu samome

istinoljubivost

Pozitivni odnos napetosti

Svijest o učinku
Takt, dipl. spretnost

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

Prostodušna
izravnost
Bezobzirnost,
neopreznost

Oprečne suprotnosti

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

“natkompenzacija”

Manipulativna
fasada

Bespomoćna ovisnost i razvoj

kada govorimo drugima ne obraćamo se samo njima – već uvijek i sebe u nešto uvjeravamo.

Zato je važno promijeniti jezik – od Ne mogu – na Ne želim – od Moram – na Odlučio sam - jer to je jezik odgovornosti

Autonomija i
odgovornost

Pozitivni odnos napetosti

Svijest o slabosti
i upućenosti na
druge

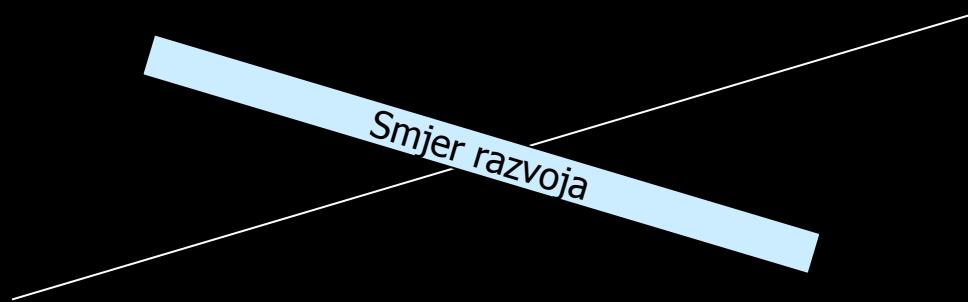
Obezvrijedjuće
pretjerivanje

Poricanje vlastitih
nedostataka

“natkompenzacija”

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

Poricanje vlastitih
snaga za
samopomoć

Vrijednosni kvadrat međuljudske komunikacije

dijete mora biti ponekad frustrirano da bi osjetilo uspjeh, i treba potporu za izdržati frustraciju

Svađa povezuje samo u ljubavlju ispunjenoj borbi. Bez ljubavi je to nezaustavljiva eskalacija uvreda koja završava mržnjom... Prevelika miroljubivost i uglađenost mogu uroditи umrtvljenošću osjećaja, a svaki se pokušaj oporbe blago smiruje i utapa u toploj omami.

prihvaćanje

Pozitivni odnos napetosti

Borba sučeljavanje

Obezvrijedjujuće pretjerivanje

Oprečne suprotnosti

Obezvrijedjujuće pretjerivanje

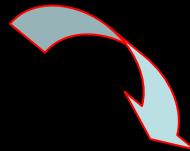
Umrvljenost osjećaja

“natkompenzacija”

P + S = Razvoj

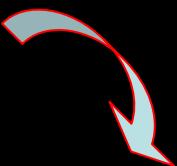
Neprijateljsko ocrnjivanje

Ostati u situaciji i djelovati

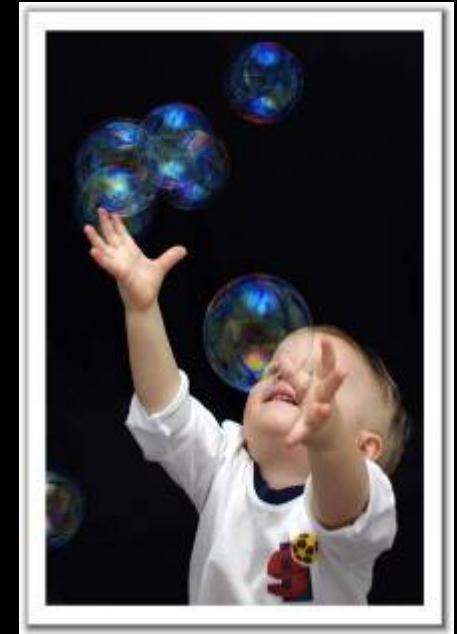

MOĆ

Napustiti situaciju

NAUČENA BESPOMOĆNOST

Zbog zaobilaženja neuspjeha – djetetu je teže osjetiti moć
Ohrabrvanje jeftinih uspjeha stvorilo je generaciju s vrlo skupim
neuspjesima

Vrijednosni i razvojni kvadrat

koji je pravac razvoja rezervirano suzdržanog i distanciranog učitelja?

Prirodna
spremnost za
kontakt

Pozitivni odnos napetosti

Rezervirana
suzdržanost

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

Oprečne suprotnosti

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

nedistanciranost

“natkompenzacija”

Strah od kontakta,
Od dodira

Vrijednosni i razvojni kvadrat

koji je pravac razvoja učitelja izrazito sklonog strogom propisivanju procesa?

Struktura i planiranje
"činiti"

Pozitivni odnos napetosti

Fleksibilnost
U procesu
"dopustiti"

Obezvrijedjuće pretjerivanje

Oprečne suprotnosti

Obezvrijedjuće pretjerivanje

Strogo propisivanje procesa

"natkompenzacija"

Neosmišljena spontanost

Vrijednosni i razvojni kvadrat

koji je pravac razvoja psihologa ili pedagoga koji se učitelju čini nepristupačan zbog bezlične fasade?

Autentični susret
čovjeka s
čovjekom

Pozitivni odnos napetosti

Jasnoća
preuzete uloge

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

Oprečne suprotnosti

Obezvrijedjuće
pretjerivanje

Nedistancirana
difuznost uloge

“natkompenzacija”

Nepristupačnost
zbog bezlične
fasade

- Jesper Juul, (1995) Vaše kompetentno dijete, Educa, Zagreb
- Martin Seligman (2005) Optimistično dijete, IEP – DZ, Zagreb
- Friedemann Schulz von Thun (2002) Kako međusobno razgovaramo 1, 2, 3. Erudita, Zagreb osobito br. 2 Stilovi, vrijednosti i razvitak ličnosti